Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Directoraat-generaal Realisatie

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lvvn

Ons kenmerk
DGNV / 108927274

Datum 19 november 2026
Betreft Uitwerking Agrarisch Natuurbeheer

Geachte Voorzitter,

Agrarisch natuurbeheer is al meer dan vijftig jaar onderdeel van het Nederlandse natuur- en landbouwbeleid. In heel Nederland werken agrarische collectieven en hun leden via de subsidieregeling voor agrarisch natuur en landschapsbeheer, het ANLb, aan het behoud en herstel van beschermde soorten en de biodiversiteit in ons land. De samenwerking tussen landbouwers, hun agrarische collectieven, maatschappelijke organisaties en overheden in het agrarisch natuurbeheer is uniek in Europa. Ik bouw daarop graag voort.

Ik wil daarom verder investeren in het agrarisch natuurbeheer, zodat het nog beter kan bijdragen aan het behoud en herstel van de biodiversiteit op landbouwgrond in Nederland. Uit de ecologische evaluatie van het ANLb, in 2025 uitgevoerd door Wageningen Environmental Research en SOVON, bleek dat in gebieden waar beheer van hoge kwaliteit geclusterd wordt uitgevoerd, vogelpopulaties kunnen stabiliseren of groeien. De evaluatie beval aan om dit soort beheer op meer en de juiste plekken te realiseren om de landelijk overwegend negatieve trend van populaties van beschermde soorten te stoppen. Die aanbeveling neem ik over. Ook zie ik in het agrarisch natuurbeheer een belangrijke bouwsteen in het Nederlandse natuur- en landbouwbeleid die aansluit op de samenhangende aanpak van dit kabinet voor landbouw, natuur en stikstof.

Met deze brief geef ik de aan uw Kamer toegezegde toelichting op de beleidsinzet en uitwerking van het agrarisch natuurbeheer (ANB) en de voorgenomen inzet op het ANLb en de daaraan ondersteunende instrumenten binnen het ANB. Ik zal ook ingaan op moties van en toezeggingen aan uw Kamer.

Beleidsinzet en samenhang

Het uitgangspunt van het stelsel van agrarisch natuurbeheer is dat agrarisch ondernemers op vrijwillige basis bovenwettelijke (niet-verplichte) maatregelen nemen die bijdragen aan het herstel en behoud van leefgebied van soorten met een beschermde status vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR). Hiermee kan het agrarisch natuurbeheer ook een substantiële bijdrage leveren aan doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Natuurherstelverordening (NHV) en de Klimaatwet. Het

ANB is daarmee een aanvulling op de structurerende regels en instrumenten uit de aanpak voor landbouw, natuur en stikstof, die zijn opgesteld om een geborgde daling van drukfactoren te realiseren. Ik vind het daarbij belangrijk dat het agrarisch natuurbeheer onderdeel kan zijn van een toekomstbestendige bedrijfsvoering, zeker ook in de zonerings- en kwetsbare watergebieden. Op die manier kan het agrarisch natuurbeheer de rol van boeren als producent van voedsel én beheerders van ons waardevolle cultuurlandschap bestendigen.

Dit kabinet wil het agrarisch natuurbeheer uitbreiden en versterken, en het blijven richten op herstel en de instandhouding van het leefgebied van beschermde soorten die voorkomen in het landelijk gebied en baat hebben bij agrarisch natuurbeheer. In de praktijk betekent deze wens dat ingezet kan worden op alle doelsoorten en leefgebieden van het ANLb. De extra middelen van dit kabinet geven ruimte om de inzet van het startpakket van €200 miljoen van het vorige kabinet te verbreden. Daarmee voer ik de recent aangenomen motie-Grinwis (33576, no. 497) uit over de inzet van de aanvullende middelen voor het ANLb en beschouw ik deze als afgedaan. Bij de uitbreiding en versterking van het agrarisch natuurbeheer ligt de nadruk op de realisatie van geclusterd en ecologisch effectief beheer (het zogenoemde ‘zware’ of ‘mozaïekbeheer’). Op deze wijze geef ik gevolg aan de aanbevelingen die volgen uit de ecologische evaluatie van het ANLb en de policybrief Agrarisch Natuurbeheer van het Planbureau voor de Leefomgeving. Dit is ook in lijn met de motie-Podt (35334, no. 378), die ik daarmee afdoe.

Ik zie goede mogelijkheden voor een wisselwerking van het agrarisch natuurbeheer met de kabinetsaanpak voor zonering rond Natura 2000-gebieden en kwetsbare watergebieden. Ik vind het belangrijk dat bedrijven die in deze gebieden te maken krijgen met een extensiveringsopgave vanwege de noodzakelijke stikstofemissiereductie en realisatie van systeemherstel, kunnen kiezen voor het integreren van agrarisch natuurbeheer in hun bedrijfsvoering. Een extensievere en/of biologische bedrijfsvoering past vaak goed bij het uitvoeren van agrarisch natuurbeheer. Zo zorgt het agrarisch natuurbeheer ook voor aanvullend perspectief voor landbouwers in deze gebieden en daarmee biedt het ook een toegevoegde waarde in de gebiedsgerichte aanpak.

Met het agrarisch natuurbeheer wordt speciale aandacht besteed aan de grutto en het afsprakenkader daarover met de betrokken provincies. Daarmee kan een structurele stabilisering van de gruttopopulatie worden gerealiseerd, passend bij de toezegging aan de Europese Commissie in het kader van de infractieprocedure over de grutto. Ook levert het agrarisch natuurbeheer een belangrijke bijdrage aan verschillende NHV-opgaven, waaronder die om habitattypen te herstellen, en de negatieve trend te keren van diversiteitsrijke landschapselementen, bestuivers en graslandvlinders, en natuurlijk boerenlandvogels. Daarvoor is ook de samenhang relevant met de maatregelen voor vermindering van drukfactoren, de realisatie van extra natuur en het herstel van bestaande natuur.

De uitbreiding en versterking van het ANLb vraagt veel van overheden, collectieven en hun deelnemers. Daarom is er een stapsgewijze ingroei nodig. In 2033 zal het agrarisch natuurbeheer worden geëvalueerd, zodat bij ingang van de daaropvolgende GLB-periode in 2035, de opgave in beeld is voor de volgende perioden. In de tussentijd wil ik de inzet goed monitoren om te kunnen bijsturen op resultaten.

Voor de periode 2027 tot en met 2035 heeft dit kabinet in totaal €1,2 miljard euro beschikbaar gesteld voor agrarisch natuurbeheer, en vanaf 2036 structureel €165 miljoen per jaar. Deze middelen zijn verwerkt in de begroting van 2027 en daarmee nog onder voorbehoud van parlementaire autorisatie. Dit bedrag komt bovenop de €200 miljoen structurele middelen per jaar die het vorige kabinet beschikbaar heeft gesteld (het startpakket). Zowel de middelen van dit kabinet als die van het vorige kennen een ingroeipad.

Het ANLb ontvangt ook financiering vanuit het GLB en provincies. In 2026 en 2027 is dat ongeveer €120 miljoen per jaar. Ik zet voor de nieuwe GLB-periode (2028-2034), waarover nog besluitvorming moet plaatsvinden binnen het Nationale en Regionale Partnerschapsplan (NRPP), met prioriteit in op een gelijkblijvende bijdrage aan het ANLb. Door het combineren van deze budgetten en met de ingroei wil ik invulling geven aan de motie van lid-Van der Plas (36800-XIV-66) en €500 miljoen beschikbaar maken.

Ik zal uw Kamer informeren over de indiening van het NRPP en over het besluit met betrekking tot de inzet van deze middelen voor het agrarisch natuurbeheer, zodra de besluitvorming over het NRPP bekend is. Dan informeer ik uw Kamer ook over het afdoen van de motie-Van der Plas c.s. (36800XIV 66), die verzoekt de regering te borgen dat ook na 2030 structureel €500 miljoen per jaar beschikbaar blijft voor agrarisch natuurbeheer. Het is aan een volgend kabinet om vanaf 2035 de financiële inzet te continueren.

Met de extra structurele middelen uit het coalitieakkoord, de inzet op het behoud van de bijdrage vanuit het GLB en provincies en de focus op soorten en hun leefgebied kan er uiteindelijk ongeveer 280.000 hectare agrarisch natuurbeheer worden gerealiseerd. Daarbij wordt ingezet op meer geclusterd en ecologisch effectief beheer. Hierbij is het belangrijker om met een realistische stapsgewijze ingroei te komen tot meer geclusterd en ecologisch effectief beheer dan om een exact aantal hectares te realiseren. Op dit moment wordt op ongeveer 135.000 hectare landbouwgrond agrarisch natuurbeheer uitgevoerd. Ik wil de ingroei van het agrarisch natuurbeheer in 2033 evalueren zodat bij de start van een volgende GLB-periode, vanaf 2035, een goede inschatting kan worden gemaakt van het benodigd budget. Dit hangt sterk samen met mijn wens om de sturing en monitoring op de resultaten van het ANLb te versterken.

Uitwerking instrumenteninzet

De beleidsinzet voor het agrarisch natuurbeheer heeft de subsidieregeling voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) als centrale instrument. Dit past bij de wens van uw Kamer zoals uitgedrukt in recente moties, waaronder de eerdergenoemde motie-Van der Plas (36800-XIV-66) en de motie-Grinwis (36800-XIV 65). Daar geef ik op deze wijze gevolg aan en daarmee beschouw ik de laatste motie als afgedaan. Ook sluit deze inzet aan bij de ‘Bouwsteen Agrarisch Natuurbeheer’ van IPO, VNG, UvW en BoerenNatuur.

Bij de uitbreiding en versterking van het agrarisch natuurbeheer is de kennis, ervaring en het vakmanschap van agrarisch ondernemers en hun collectieven onmisbaar. Het is mijn nadrukkelijke wens dat agrarische ondernemers een adequate vergoeding

ontvangen voor het nemen van maatregelen voor het behoud en herstel van het leefgebied van beschermde soorten, binnen de mogelijkheden die Europese kaders bieden. Ik zal de mogelijkheden hiertoe, en de opties om de kaders aan te kunnen passen, in overleg met de Europese Commissie verder uitwerken.

Ik ben mij ervan bewust dat de hoeveelheid ecologisch effectief en geclusterd beheer dat nodig is om de gewenste ecologische resultaten te behalen, voor agrarisch ondernemers momenteel vaak lastig in hun bedrijfsvoering is in te passen. Sectorpartijen en het Planbureau voor de Leefomgeving adviseren daarom langjarige zekerheid en adequate vergoedingen te bieden. Om deze reden worden er met de middelen voor het agrarisch natuurbeheer (ANB) aanvullende beleidsmaatregelen ingezet en ontwikkeld, naast en als onderdeel van het ANLb. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de mogelijkheid tot het afsluiten van langjarige beheercontracten en een toeslag voor bedrijven die significant veel agrarisch natuurbeheer toepassen. Deze instrumentenmix moet de uitbreiding van het ANLb en de realisatie van geclusterd en ecologisch effectief beheer van hoge kwaliteit mogelijk maken. Dat licht ik hieronder toe. Ik geef per instrument ook aan welk budget vanuit mijn begroting ik er tot en met 2035 aan wil besteden. Dit is exclusief mijn inzet voor de middelen in het NRPP, zoals boven genoemd. De uitwerking van de nieuwe instrumenten vindt plaats in samenwerking met het IPO, provincies, BoerenNatuur en RVO.

1. ANLb
Met het startpakket zijn sinds vorig jaar extra structurele middelen voor de uitbreiding van het ANLb beschikbaar gekomen. Hiermee is het areaal dit jaar al gegroeid van 105.000 hectare naar 135.000 hectare agrarisch natuurbeheer. De doelstelling voor volgend jaar, om te groeien naar 155.000 hectare, wordt waarschijnlijk ook gehaald. Voor het beheerjaar 2027 heb ik €7,5 miljoen extra vrijgemaakt met middelen uit het coalitieakkoord zodat collectieven nog een extra stap kunnen zetten in 2027. Daarmee heb ik de motie-Grinwis (36800-XIV 65) uitgevoerd die vroeg om tijdige duidelijkheid voor collectieven over hoe agrarisch natuurbeheer in 2027 wordt ingezet[1] en beschouw ik deze motie als afgedaan. Daarnaast houd ik nauw contact met provincies en BoerenNatuur over de besteding van de extra middelen. In 2028 kunnen de ANLb-middelen, zoals verzocht in de recente motie-Grinwis over de inzet van de extra middelen voor 2028 (33576, no. 498), worden ingezet voor alle doelsoorten van het ANLb. Dit wil ik voor het beheerjaar 2028 ook met de provincies afspreken voor hun inzet van de ANLb-middelen. Zo geef ik uitvoering aan die motie en beschouw ik deze als afgedaan. Daarna zet ik in op een gemiddelde groei met 20.000 hectare per jaar. Hiervoor is tot en met 2035 € 2,2 miljard beschikbaar. Vanaf 2036 is dit vanuit mijn begroting €300 miljoen per jaar. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de nog eventuele aanvullende middelen uit het GLB en provincies voor de periode 2028-2034.

Het vrijwillige karakter van het ANLb stimuleert agrarisch ondernemers om het beheer actief en op basis van hun intrinsieke motivatie bij te sturen voor betere ecologische resultaten. Dit is belangrijk omdat herstel van boerenlandsoorten afhankelijk is van lokale omstandigheden en de inzet van praktijkkennis en praktijkervaring.

De combinatie van de inzet van agrarisch natuurbeheer met normering in zones, andere (GLB-)regelingen én het ondersteunende pakket van de aanpak zonering en kwetsbare watergebieden zou ertoe kunnen leiden dat steunbedragen moeten worden aangepast

om te voorkomen dat er sprake is van cumulatie boven de door de staatsteunkaders toegestane maxima. Het is mijn inzet dit te voorkomen. Het is belangrijk de deelname van boeren aan het ANLb te laten stijgen, en het doelbereik van het agrarisch natuurbeheer en de resultaatverplichtingen van het ANLb richting de Europese Commissie in stand te houden. Ik zet daarom in op een goede samenhang van de uitwerking van het agrarisch natuurbeheer met het GLB en de aanpak voor zonering en kwetsbare watergebieden. Ik zal de hiervoor relevante partijen ook betrekken om te toetsen of dergelijke effecten in de uitvoering optreden en hoe dat kan worden voorkomen of beperkt.

In verschillende recent gestarte ANB-pilots wordt onderzocht hoe nieuwe beheerpakketten kunnen worden ontwikkeld en bestaande pakketten kunnen worden doorontwikkeld om de ecologische effectiviteit van het agrarisch natuurbeheer te vergroten. De pilots richten zich onder andere op de ontwikkeling van pakketten voor biodiverse akkers, waterkwaliteit en watersysteemherstel, biodiverse oevers en sloten en basiskwaliteit natuur. Daarnaast kijken meerdere pilots naar het combineren van pakketten om de ecologische effectiviteit in gebieden te vergroten. De pilots lopen tot en met 2029. De bevindingen van de pilots zijn belangrijk bij het uitwerken van regelingen in het toekomstig GLB. Daarom zal nauw worden samengewerkt met de deelnemer aan de pilots zodat leermomenten uit de praktijk tijdig meegenomen kunnen worden in de uitwerking van beleid.

2. Langjarige contracten ANLb
De mogelijkheid tot het afsluiten van langjarige beheercontracten is een belangrijke voorwaarde voor de uitbreiding en ecologische versterking van het ANLb. Dit werd ook bevestigd door een recent onderzoek uitgevoerd door BoerenNatuur onder de leden van agrarische collectieven. Met langjarige contracten wordt het voor landbouwers mogelijk om meer ecologisch effectief beheer in te passen in de bedrijfsvoering. Tot op heden is de duur van een beheercontract beperkt tot zes jaar. Momenteel wordt in een werkgroep van het ministerie van LVVN, provincies, RVO en BoerenNatuur gewerkt aan de mogelijkheid de contractduur te verlengen tot 12 en/of 18 jaar. Ik verwacht dat er eind dit jaar een bestuurlijk besluit kan worden genomen over de wijze waarop langjarige contracten kunnen worden voorbereid en geïntroduceerd. In 2027 wordt dan een start gemaakt met het opnemen van de langjarige contracten in het nieuwe GLB, de provinciale natuurbeheerplannen en de regelgeving van het ANLb. Daarnaast hebben collectieven tijd nodig om de langjarige contracten goed in hun plannen te verwerken. Eind 2028 lopen alle ANLb-beschikkingen af. Vanaf de nieuwe contractperiode, vanaf 2029, worden de langjarige contracten dan ingevoerd.

3. Bedrijfstoeslag mozaïekbeheer
Deze nieuw te ontwikkelen bedrijfstoeslag is een toeslag voor bedrijven die een groot aandeel ecologisch effectief beheer toepassen, bovenop de reguliere beheervergoeding. Ik stel hier tot en met 2035 €200 miljoen voor beschikbaar, en daarna structureel €33 miljoen per jaar. Het huidige ANLb voorziet in het algemeen onvoldoende in het compenseren van deze groep bedrijven. Met de ontwikkeling van deze bedrijfstoeslag wordt gehoor gegeven aan een belangrijke wens van de sector en agrarische collectieven. Deze bedrijfstoeslag zal naar verwachting de bereidheid vergroten om significant meer ecologisch waardevol beheer in te passen in de bedrijfsvoering. Recent zijn meerdere ANB-pilots gestart die onderzoeken hoe een bedrijfstoeslag vorm kan

worden gegeven voor de biotopen voor weidevogels, akkervogels en in het coulisselandschap, bijvoorbeeld gekoppeld aan een certificaat. Dit is een nieuw te ontwikkelen concept. De doelstelling is dat deze toeslag, inclusief een transitieregeling voor bedrijven die een significant deel ecologisch effectief beheer willen gaan toepassen (waarover ook een pilot is gestart), bij de start van het nieuwe GLB kan worden ingevoerd. Deze pilots lopen tot 2029.

4. Eenmalige inrichtingskosten
Met het budget voor éénmalige inrichtingskosten kunnen percelen worden (her)ingericht of landschapselementen aangelegd, om zo de uitbreiding van het ANLb mogelijk te maken. De inrichtingsmiddelen worden overgeheveld naar provincies en hoofdzakelijk via provinciale subsidieregelingen gericht op niet-productieve investeringen ingezet. Dit jaar hebben provincies zo'n €18 miljoen aan inrichtingsmiddelen aangevraagd bij het Rijk en ontvangen. De eerstvolgende openstellingen van provinciale subsidieregelingen met deze middelen zijn dit najaar. In 2027 en verder is opnieuw budget beschikbaar. Tot en met 2035 is het beschikbare budget €160 miljoen, en daarna €2 miljoen per jaar structureel.

5. Grondfaciliteit
Beschikbaarheid van agrarische grond op de juiste plek is een belangrijk knelpunt voor landbouwers bij het inrichten van hun bedrijf met geclusterd en ecologisch waardevol beheer. Hierbij is een combinatie nodig van maatwerk in gebiedsprocessen en maatregelen van het Rijk. Binnen het budget voor het agrarisch natuurbeheer is tot en met 2035 €200 miljoen beschikbaar voor de grondfaciliteit. Deze middelen kunnen door provincies in het kader van het agrarisch natuurbeheer worden ingezet voor afwaardering van gronden, waaronder voor de Nationale Grondbank, en voor de ondersteuning van ruil- en/of herverkaveling. Daarnaast is er separaat budget voor aankoop van gronden door de Nationale Grondbank. Dat budget kan ook in het kader van het agrarisch natuurbeheer kan worden ingezet.

Voor 2026 hebben twee provincies €1,8 miljoen aangevraagd voor verkavelingsprocessen in weidevogelgebieden. Provincies verwachten voor 2027 een grotere behoefte voor verkavelingsprocessen. De middelen in de grondfaciliteit zullen vooral worden ingezet in weidevogel- en akkervogelgebieden. In weidevogelgebieden ligt een grote opgave voor de instandhoudingsdoelen van de grutto. Mijn intentie is dat er binnen de aanpak voor landbouw, natuur en stikstof ook middelen beschikbaar komen voor grond in de zones rond N2000-gebieden en kwetsbare watergebieden.

6. Kennisontwikkeling en -toepassing
Voor een effectieve invulling van de rol van iedere partij binnen het stelsel is het van belang dat de benodigde kennis tijdig wordt ontwikkeld en praktisch toepasbaar beschikbaar komt.

Agrarische collectieven hebben ecologische en instrumentele kennis nodig om beheerstrategieën te ontwikkelen die aansluiten bij de nationale en provinciale opgaven. Deze kennis is ook nodig om de strategieën te vertalen naar de uitvoering en naar

concrete beheerafspraken met individuele landbouwers. Daarnaast hebben landbouwers zelf kennis nodig om de beheermaatregelen op een effectieve manier in de praktijk toe te passen, die gedeeld kan worden met andere landbouwers. Dit vraagt om een goede aansluiting van de kennisontwikkeling op de praktijk, en om een effectieve uitwisseling van kennis tussen de verschillende partijen in het stelsel. De komende periode, tot 2035 met een budget van €120 miljoen, wordt daarom gewerkt aan het verbeteren van de kennisontwikkeling en -doorstroming, zodat kennis beter aansluit op de behoeften van de betrokken partijen en hen ondersteunt bij het ontwikkelen, uitvoeren en bijsturen van het agrarisch natuurbeheer. Na deze periode blijft er voor kennisontwikkeling structureel €2 miljoen per jaar beschikbaar.

7. Versterken uitvoeringsorganisaties
Op korte en lange termijn is er een grote (uitvoerings-)opgave voor LVVN met als uitvoeringsorganisatie RVO, de provincies met als uitvoeringsorganisatie BIJ12 en BoerenNatuur en de agrarische collectieven. Hiervoor is tot en met 2035 €310 miljoen beschikbaar. De groei van het agrarisch natuurbeheer zet druk op de robuustheid van het stelsel. Dat moet daarom worden versterkt. Daarnaast worden nieuwe elementen ingevoerd, zoals de eerdergenoemde langjarige contracten. Dit vereist de vernieuwing van de informatievoorziening, de stroomlijning van werkprocessen en gegevensuitwisseling in de keten en een verdere professionalisering van de organisaties. Om dit alles te ondersteunen, stelt het Rijk tot en met 2035 €310 miljoen beschikbaar, en daarna €21 miljoen per jaar structureel. BoerenNatuur en de agrarische collectieven ontvangen subsidie voor de versterking en uitbreiding van hun organisaties. Ook worden uitvoeringsorganisaties vanaf de ontwikkeling van het agrarisch natuurbeheer nauw betrokken, zodat beleidsambities, financiële middelen en uitvoerbaarheid in samenhang worden ontwikkeld en tijdig kan worden geanticipeerd op benodigde capaciteit, systemen, gegevens en werkprocessen.

8. Monitoring
De uitbreiding en versterking van het agrarisch natuurbeheer vraagt om betrouwbaar inzicht in de uitvoering, het doelbereik en de ecologische effecten van beleid en beheermaatregelen. Daarom is het belangrijk monitoring, meetnetten, gegevens en beleidsdoelen beter met elkaar te verbinden, ook in samenhang met water-, bodem- en klimaatdoelen.

Onder regie van mijn ministerie werken provincies, BIJ12, BoerenNatuur, RVO en betrokken kennis- en meetorganisaties aan een integrale monitoringaanpak. Daarbij wordt voortgebouwd op bestaande meetnetten, gegevens en praktijkkennis, met behoud van verantwoordelijkheden en bronhouderschap bij de betrokken organisaties. Waar nodig worden aanvullende en innovatieve meet- en analysemethoden en informatievoorziening onderzocht, ontwikkeld en toegepast. De monitoring moet niet alleen bijdragen aan verantwoording en evaluatie, maar ook aan lerend beheer en gerichte bijsturing van beleid en uitvoering. Voor de uitwerking en uitrol hiervan wordt tot en met 2035 €40 miljoen beschikbaar gesteld, en daarna €2 miljoen per jaar.

Sturen op resultaat

Het versterken van het agrarisch natuurbeheer is belangrijk om de biodiversiteit op landbouwgrond en in het landelijk gebied te verbeteren en wettelijke natuurdoelen te

realiseren. Samen met provincies, BoerenNatuur en de RVO wil ik daarom de regie en sturing op doelbereik versterken binnen het bestaande stelsel. Een ecologisch effectief agrarisch natuurbeheer vraagt dat LVVN, provincies, RVO en BoerenNatuur met de collectieven vanuit hun verantwoordelijkheid samenwerken om de uitbreiding en versterking van het ANLb te laten leiden tot doelbereik. Via afspraken over het doelenkader voor agrarisch natuurbeheer, inzet van de instrumenten en de extra middelen en monitoring op de resultaten komt er een kader om bij te sturen. Ik wil hierover goede afspraken maken. Op basis van een advies over de governance van het agrarisch natuurbeheer dat onlangs is uitgebracht door adviesbureau Andersson, Elffers en Felix, zal ik met de partners het gesprek aangaan hoe de samenwerking en de sturing goed te organiseren.

Moties

Uw Kamer heeft een aantal moties aangenomen over en in relatie tot het agrarisch natuurbeheer. Voorzover ik die in deze brief tot nu toe niet heb behandeld, doe ik dat hieronder.

Ik heb lid-Den Hollander toegezegd (TZ202606-047) aan te geven of ik voornemens ben een beheerpakket voor voedselbossen op te stellen zodat deze in aanmerking komen voor een ANLb vergoeding. Ik sta positief tegenover het bieden van steun aan de vestiging van voedselbossen. Op dit moment onderzoekt mijn ministerie samen met de Stichting Voedselbosbouw Nederland wat de meest passende manier zou kunnen zijn om de vestiging van deze vorm van landbouw, die vaak veel waarde heeft voor beschermde soorten en de biodiversiteit, en zodoende ook relevant is voor de doelsoorten van het agrarisch natuurbeheer, te ondersteunen. In dit onderzoek wordt gekeken naar ondersteuning via het ANLb, maar ook naar mogelijk andere opties. ANLb-beheerpakketten worden opgesteld door de agrarische collectieven, passend binnen de beheerplannen van de provincies. Ik betrek daarom ook provincies, RVO en BoerenNatuur en/of agrarische collectieven bij de uitwerking. Hierbij beschouw ik deze toezegging als afgedaan.

De aangenomen motie-Den Hollander/Kostic (36800-XIV, nr. 52) vraagt om in samenwerking met provincies binnen het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) een pilot te starten van maximaal drie jaar in ten minste één provincie, waarbij het verstrekken van subsidies voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer gericht op weidevogels afhankelijk kan worden gesteld van het aantoonbaar laten castreren van vrij rondlopende katten die worden gehouden op het agrarisch erf waarop de subsidie betrekking heeft. Ik heb, in lijn met de interpretatie die ik bij deze motie gegeven heb, samen met provincies en boeren de mogelijkheden laten verkennen om het verstrekken van subsidies voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer gericht op weidevogels afhankelijk te stellen van het laten castreren van vrij rondlopende katten. Daarnaast is op Schiermonnikoog een onderzoek uitgevoerd die het vraagstuk in kaart brengt. Het onderzoek is in juli 2026 afgerond, en de belangrijkste conclusies zijn dat een combinatie van opties is vereist voor het tegengaan van predatie door katten bij weidevogels. Castratie is hiervan maar een klein onderdeel, terwijl het reduceren van dichtheden (zwerf)katten door middel van wegvangen hoger op de prioriteitenlijst staat. Uit deze verkenning blijkt dat het verplicht stellen van castratie van vrijlopende katten als

voorwaarde voor deelname aan het ANLb waarschijnlijk niet tot het gewenste resultaat zal leiden.

Daarbij komt dat het ANLb een subsidie is waarvan een collectief in een gebied eindbegunstigde is voor activiteiten die worden uitgevoerd op agrarische percelen. Deze zijn meestal eigendom van agrarisch ondernemers, en soms van particulieren. Het collectief controleert de beheerders of het beheer goed wordt uitgevoerd. Wanneer de overheid voorwaarden van castratie van katten verbindt aan de ANLB-subsidie, stelt zij het collectief aansprakelijk voor wat het niet kan controleren en handhaven. Het is daarnaast niet wenselijk, dat een collectief privaatrechtelijk vastlegt dat agrariërs aantonen dat bij op hun erf vrij rondlopende dieren, waarover zij geen feitelijke beschikkingsmacht hebben en waarvan zij dus niet (zonder meer) de houder zijn, zo maar lichamelijke ingrepen en diergeneeskundige handelingen moeten laten verrichten om in aanmerking te komen voor ANLb-subsidie. Dit mede omdat het verplicht castreren van katten een vergaande, kostbare ingreep is, die op grond van de Wet dieren alleen door dierenartsen mag worden uitgevoerd. Daarmee is de motie niet uitvoerbaar. Ik beschouw de motie hiermee als afgedaan.

In het kader van deze motie wil ik vermelden dat provincies via het afsprakenkader over het Aanvalsplan Grutto middelen van het Rijk ontvangen waarmee zij collectieven in staat kunnen stellen een predatiecoördinator in de gebieden van het Aanvalsplan Grutto (€25.000,00 per jaar per gebied) in te zetten. Deze predatiecoördinator kan in het veld zorgdragen voor optimaal predatiebeheer. Daarnaast kunnen provincies ook beroep doen op ANB-middelen waarmee predatiebeperkende inrichtingsmaatregelen kunnen worden gerealiseerd. Tenslotte onderzoekt LVVN samen de provincies welke mogelijkheden de stelselherziening jacht- en faunabeheer bieden om predatiebeheer gericht en ecologisch effectief in te zetten voor behoud van de boerenlandvogels.

Tot slot bespreek ik de motie van lid-Grinwis (35334, no.377) over de rol van agrarisch natuurbeheer bij de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Binnen het Natuurnetwerk Nederland zijn zowel gronden aanwezig met de bestemming natuur als gronden met een agrarische bestemming. Een agrarische bestemming geeft geen garantie dat de betreffende gronden duurzaam voor natuur worden ingericht en beheerd. Om deze reden tellen Rijk en provincies dergelijke gronden nu niet mee voor de realisatie van de restopgave voor NNN. Echter, agrarisch natuurbeheer kan een belangrijke rol spelen bij het behoud en het versterken van de natuur. Voorbeelden hiervan zijn agrarisch natuurbeheer in veenweidegebieden en rietlanden. Voor dergelijke gronden is het mogelijk de agrariër te financieren via SNL-subsidie voor natuurbeheer wanneer het collectief zich als zodanig laat registreren. Op deze wijze kunnen er langjarige afspraken over het beheer gemaakt worden. Daarmee kunnen de gronden meetellen voor Natuurnetwerk en kan de agrariër betaald worden voor het beheer. Een verandering van de rol van het agrarisch natuurbeheer bij het realiseren van het Natuurnetwerk vereist zowel nieuwe afspraken met provincies als aanpassingen in de regelgeving voor het ANLb. Ik vind het ook belangrijk dat natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer elkaar beter gaan versterken dan nu het geval is. Daarom wil ik deze motie meenemen bij de verdere uitwerking van het stelsel voor agrarisch natuurbeheer, inclusief afspraken daarover met provincies en bij het nieuwe GLB.

Tot slot

Directoraat-generaal Natuur en Visserij

Ons kenmerk
DGNV / 108927274

In de afgelopen maanden heb ik verschillende agrarische bedrijven bezocht waar agrarisch natuurbeheer wordt uitgevoerd. De kennis, het vakmanschap en de bevlogenheid van deze ondernemers is inspirerend. Met deze mooie voorbeelden van de in totaal meer dan dertienduizend landbouwbedrijven en grondbezitters die nu al actief zijn het agrarisch natuurbeheer in het achterhoofd, kijk ik vol vertrouwen en energie naar de toekomst. Ik verheug mij erop om de komende jaren met onze medeoverheden, uitvoeringsorganisaties, BoerenNatuur en de agrarische collectieven, maatschappelijke- en natuurorganisaties en sectorpartijen te werken aan een succesvolle uitbreiding van het agrarisch natuurbeheer.

Jaimi van Essen
Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur